

Laudatio*

Domnule Rector,
Domnule Președinte al Senatului,
Doamnelor și domnilor invitați
Dragi colegi și studenți,

Sunt deosebit de onorat pentru prilejul oferit de a prezenta mesajul de omagiere a distinsului profesor universitar BASARAB NICOLESCU, membru de onoare al Academiei Române, cu ocazia acordării celei mai înalte distincții a Universității din Craiova – titlul academic de *Doctor Honoris Causa*.

Motto : *În Universitatea modernă, se învață totul, cu excepția universalității. De ce în lumea asta toate se transformă în contrariul lor ? Prin definiție, Universitatea este locul de studiu al universalității. Iată de ce universitatea transdisciplinară e o întoarcere la izvoare.*

Basarab Nicolescu, *Teoreme poetice*

Într-una din confesiunile domniei sale, domnul Basarab Nicolescu spunea că: *Dacă Dumnezeu mi-ar oferi posibilitatea să încep o nouă viață, aș urma exact aceeași cale : fizica cuantică și transdisciplinaritatea.* Aceștia sunt, de altfel, cei doi piloni ai gândirii profesorului și filosofului Basarab Nicolescu. Fizica cuantică

---

* Universitatea din Craiova, 28 octombrie 2015.

reprezintă nu numai un salt enorm în dezvoltarea științei secolului XX, dar și o revoluție în modul de gândire, care a influențat multe discipline din acest secol și, mai ales, filosofia. Astfel, ca majoritatea filosofilor științei, domnul Basarab Nicolescu se revendică de la modelul de cunoaștere al acestei discipline fundamentale. Puțini însă sunt la origine și fizicieni așa cum este profesorul Basarab Nicolescu. Modelul său de gândire ilustrează cu deosebire ideea potențării părții spre întreg, cum ar spune Constantin Noica. Întregul nu conține partea ca pe o simplă anexă, ci se află în partea care-l oglindește și-l potențează. De altfel, partea este cea care-i dezvoltă întregului deplinul, ceea ce reușește profesorul Basarab Nicolescu. Fizica cuantică i-a deschis calea spre întregul filosofiei. Numai că întregul său a început mai demult, cu profesori buni, cu biblioteci bune și mai ales cu vrednicia proprie, cum ar spune același Constantin Noica. Iubitor de matematică și fizică, domnul Basarab Nicolescu este, în același timp, iubitor de literatură, ca unul dintre maeștrii săi spirituali, matematicianul-poet, Ion Barbu, căruia îi va dedica o excelentă carte în 1968, *Ion Barbu – Cosmologia « Jocului secund »*. *Cogito*-ul său diurn își găsește, așadar, odihna activă în *cogito*-ul nocturn, cum ar spune Gaston Bachelard, astfel încât întregul filosofiei pe care îl căuta din adolescență crește cu fiecare nivel al spiritului.

Bursier între 1968 și 1969 al guvernului francez, la Universitatea Paris VI, cu prilejul dezghețului socialist, profesorul Basarab Nicolescu profită de ocazie pentru a rămâne în Franța. Nu e greu de înțeles această opțiune pentru un proaspăt asistent universitar de la Facultatea de Fizică a Universității din București a anilor 1965 - 1968. În 1970 devine fizician teoretician la Centrul Național de Cercetare Științifică (CNRS) și la Laboratorul de Fizică Nucleară și Energii Înalte (LPNHE) din Paris, funcție pe care o va deține până în anul 2008. După ce în 1965, la Facultatea de Fizică a Universității din București își susținuse lucrarea de diplomă, « Câmpurile Yang – Mills și autointeracțiunea câmpurilor vectoriale », sub coordonarea profesorului Constantin Eftimiu, în 1972, obține titlul de doctor în fizică la Universitatea Paris VI, cu lucrarea *Contribuție la studiul teoretic al difuziunii pion – nucleon*, coordonată de profesorul Robert Vinh Mau. În perioada 1967-1979 efectuează stagii de cercetare în cadrul unor prestigioase laboratoare din Statele Unite (Lawrence Berkeley Laboratory) și în Marea Britanie. Ca fizician, în anul 1973, cercetătorul Basarab Nicolescu face o descoperire importantă, *Odderon*-ul - o disimetrie între materie și antimaterie la energii foarte înalte.

Cercetarea din domeniul fizicii cuantice devine, astfel, punctul său de plecare în filosofie. Criza contemporană ne obligă la o regândire a valorilor. Avem nevoie de o schimbare de paradigmă pentru a ne reîntoarce la ființa integrală a omului. Pornind de la reconstrucția ideii de realitate, inspirat de fizica cuantică, filosoful Basarab Nicolescu ne invită astfel la depășirea ideii omului unidimensional. În acest sens, el refuză să accepte dihotomia științe exacte - științe umane, materie – spirit, știință – religie etc. Omul este un întreg și cunoașterea sa trebuie să fie unitară, dincolo de specializările inerente. Acesta este de fapt și mesajul său filosofic fundamental care vizează integralitatea: ideea de transdisciplinaritate.

Noul model de realitate, avansat printre alții de psihologul Carl Gustav Jung, de fizicianul Wolfgang Pauli și filosoful Ștefan Lupașcu, are menirea de a deschide calea unei noi abordări a cunoașterii, dar și a ființei. Astfel, tema transdisciplinarității, noțiune vehiculată în anii '70 de psihologia lui Jean Piaget, de filosoful și sociologul francez Edgar Morin, dar și de astrofizicianul austriac Erich Jantsch, dobândește o nouă dimensiune la profesorul Basarab Nicolescu, reunind disciplinele, științele exacte și cele umane, din perspectiva regândirii modelului realității. Postulatele noii idei de transdisciplinaritate sunt: nivelele de Realitate, logica terțului inclus și complexitatea. Cum gândirea științifică nu poate epuiza singură bogăția nivelurilor de Realitate, trebuie să avem în vedere și gândirea simbolică. Metoda transdisciplinarității, care studiază ceea ce este în același timp între discipline, ceea ce străbate diferitele discipline și ceea ce este dincolo de orice disciplină este și o metoda a dialogului dintre diferitele limbaje, dintre subiect și obiect, dintre diferitele niveluri de realitate. Ea realizează unitatea dintre limbajul științific și limbajul simbolic. În acest sens, domnul Basarab Nicolescu dezvoltă o viziune a unei realități multidimensionale structurată pe multiple niveluri, o realitate care depinde de noi, e în funcție de gândurile, sentimentele și acțiunile noastre, dar care implică și responsabilitatea noastră. Realitatea este, în acest sens, de o raționalitate multiplă, structurată pe niveluri. Ea este, de asemenea, transrațională prin existența terțului inclus lupascian, Ștefan Lupașcu fiind un alt mentor spiritual al filosofului pe care îl omagiem astăzi. Terțul Ascuns, în concepția domnului Basarab Nicolescu, condiționează circulația și interferența fizică și spirituală între Obiect și Subiect, între diferite niveluri de Realitate ale Subiectului și diferite niveluri de Realitate ale Obiectului. Discontinuitatea dintre

aceste niveluri este compensată prin acțiunea Terțului Ascuns, ceea ce asigură comunicarea și continuitatea informației între aceste niveluri.

Astfel, noua perspectivă de abordare a realității se deschide printr-o raționalitate multiplex ce pune sub semnul întrebării orice paradigmă identitară, fragmentară, unidimensională de tip binar, maniheist prin care se manifestă, de altfel, criza actuală a umanității. Nu întâmplător, filosofia transdisciplinarității întâlnește filosofia imaginarului și așa numita epistemologie a semnificatului, pe care Gilbert Durand, autorul « Structurilor antropologice ale imaginarului » o pune sub semnul *mythodei*, ca depășire a raționalismului clasic, invocându-l, nu întâmplător, în *Introduction à la mythodologie*, apărută la Albin Michel în 1991, pe prietenul său Basarab Nicolescu.

Basarab Nicolescu poate fi așezat astfel, alături de Gaston Bachelard, Ștefan Lupașcu, Gilbert Durand, Henry Corbin, Edgar Morin, Jean-Jacques Wunenburger (ultimul și el *Doctor Honoris Causa* al Universității din Craiova), printre vizionarii unei paradigme a complexității și a dialogului atât de necesar civilizației actuale. Manifestul pedagogic al transdisciplinarității reclamă astăzi mai mult decât oricând un umanism al responsabilității în fața derapajelor civilizației omului unidimensional, restituirea către universități a credinței în universalitate și în valorile care promovează dialogul, dezbateră și respectul față de celălalt, prin refuzul de orice fel al imposturii intelectuale, care are efecte dezastruoase pe termen mediu și lung în domeniul academic, dar și social.

În acest sens, impresionanta activitate științifică, filosofică și pedagogică a profesorului și cercetătorului Basarab Nicolescu devine cunoscută în întreaga lume. A publicat 13 cărți, unele cu numeroase traduceri în limbi de circulație internațională și a coordonat alte 14 lucrări colective. De asemenea, a publicat peste 130 de studii de fizică și numeroase articole despre transdisciplinaritate în diverse reviste internaționale.

La 17 ani de la debutul în literatură, în anul 1985, Basarab Nicolescu publică lucrarea *Nous, la particule et le monde*, cu deschideri spre multiple sfere de cercetare, într-o abordare transdisciplinară.

A urmat *La science, le sens et l'évolution – Essai sur Jakob Böhme*, prefață de Antoine Faivre, publicată în anul 1988, care a fost gândită ca un studiu de caz și un corolar al sistemului teoretic propus în lucrarea *Nous, la particule et le monde*. Basarab Nicolescu mărturisește că studiul « s-a născut din întâlnirea unei pasiuni cu o întrebare », el nefiind « nici o operă de erudiție, nici o lucrare de vulgarizare a

gândirii lui Jakob Böhme », ci o « grilă de lectură personală, oferită de un om de cultură interesat de instaurarea contemporană a unei noi raționalități ». De menționat că, pentru această carte, profesorul Basarab Nicolescu a primit în anul 1992 Premiul *Benjamin Franklin „Best History Book”*, în Statele Unite ale Americii.

În 1994 a urmat lucrarea *Théorèmes poétiques*, care condensează programul potențial al transdisciplinarității. Forma lui definitivă se configurase, după cum confirmă și titlul, în *La transdisciplinarité – Manifest*, 1996.

De asemenea, în anul 2009, profesorul Basarab Nicolescu elaborează o nouă monografie *Qu'est-ce que la réalité?*, care se dovedește a fi un îndreptar detaliat la opera complexă a filosofului Ștefan Lupașcu, integrată în paradigma transdisciplinarității și completată cu teoria profesorului Basarab Nicolescu a nivelurilor de Realitate și a Terțului Ascuns.

În anul 1985 devine fondatorul și coordonatorul seriei de conferințe internaționale bianuale de fizica particulelor elementare, *Elastic and Diffractive Scattering*. Domnul Basarab Nicolescu este de asemenea un spirit militant, creator de instituții care implică ideea umanistă de transdisciplinaritate. Din 1987, este președinte fondator al Centrului Internațional de Cercetări și Studii Transdisciplinare (CIRET) din Paris, asociație care la ora actuală numără peste 170 de cercetători transdisciplinari din 26 de țări. În anul 1991, este co-fondator, alături de René Berger, al Grupului de Reflecție asupra Transdisciplinarității de pe lângă UNESCO (GRT – UNESCO), format din 16 personalități ale lumii științifice și culturale. Grupul organizează diferite întâlniri sub formă de congrese, simpozioane și colocvii mondiale. De o importanță deosebită s-a dovedit, dintre aceste întâlniri, Primul Congres Mondial al Transdisciplinarității, desfășurat la Convento da Arrábida, Portugalia, în 1994, sub înaltul patronaj al președintelui portughez Mario Soares, al UNESCO, al Secretarului General al Consiliului Europei și al CIRET. La Congres au participat 76 de personalități din toată lumea (din România a fost prezent academicianul Solomon Marcus), care au adoptat o Cartă a Transdisciplinarității, al cărei proiect a fost conceput de Lima de Freitas, Edgar Morin și Basarab Nicolescu.

În 1998 devine membru al Consiliului Academic Internațional al Institutului Internațional pentru Gândirea Complexă la Universidad de Salvador, Buenos Aires (Argentina) și Președinte de Onoare al Fundației Internaționale “Ștefan Lupașcu” pentru Știință și Cultură, Iași (România).

În anul 2001 domnul profesor Basarab Nicolescu a fost ales Membru de Onoare al Academiei Române.

Între 2000 și 2002 este membru participant al Grupului Fizică și Cosmologie, programul SSQ2, Fundația Templeton, USA. În anul 2004 devine membru fondator al prestigioasei *International Society for Science and Religion* iar în România membru al Comitetului Director al Fundației Naționale pentru Științe și Arte (FNSA). În anul 2006 la Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca, Facultatea de Științe Europene, domnul Basarab Nicolescu este numit profesor universitar. Aici pune bazele primului program de studii doctorale în transdisciplinaritate din România, urmând ca peste doi ani (în 2008) să înființeze un al doilea centru de studii doctorale transdisciplinare la una dintre cele mai importante universități din Africa de Sud, Universitatea din Stellenbosch, unde este numit profesor extraordinar pe perioada 1 ianuarie 2011 - 31 decembrie 2016.

Tot în România, din anul 2007 până în anul 2009 este coordonator, în colaborare cu doamna Magda Stavinschi de la Academia Română, al rețelei naționale de dialog între știință și religie, în colaborare cu Academia Română și Patriarhia BOR, la care participa în mod activ și Universitatea din Craiova, printr-un program coordonat de profesorul Radu Constantinescu. Mulți profesori, masteranzi și doctoranzi, dar și cadre didactice din învățământul universitar și preuniversitar craiovean au fost antrenați în acest dialog transdisciplinar, știință-religie, participând la activitățile programului. În același timp, absolvenți ai Universității din Craiova au urmat studii doctorale cu profesorul Basarab Nicolescu în cadrul programului de studii doctorale în transdisciplinaritate al Universității Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca.

Aprecierea realizărilor academice și științifice ale domnului Basarab Nicolescu s-a concretizat, de asemenea, în numeroase premii și distincții dintre care amintim: Medalia de argint a Academiei Franceze (1968); Premiul Academiei Americano – Române (1987); Premiul Benjamin Franklin “Best History Book”, SUA (1992); Premiul Uniunii Scriitorilor din România (1993); Premiul *Opera Omnia* la Festivalul Internațional Lucian Blaga, Paris / Cluj – Napoca (2006); Premiul *Opera Omnia* la Festivalul Internațional Nichita Stănescu (2006); Premiul “Inter – Balkan Cultural Association – Riga’s Charta”, Atena (2007); Premiul de Excelență “Convorbiri literare”, Iași (2008); Diploma de Excelență a Ministerului Afacerilor Externe din România “pentru promovarea culturii române și a imaginii României în străinătate” (2009); *Doctor Honoris Causa* al mai multor universități

din țară și străinătate: Universitatea Veracruzana din Mexic, Universitatea Alexandru Ioan Cuza din Iași, Universitatea Vasile Goldiș din Arad, Universitatea Tehnică din Cluj – Napoca, Universitatea George Bacovia din Bacău și Universitatea Petrol Gaze din Ploiești.

Domnule profesor Basarab Nicolescu,

Apreciem și salutăm Hotărârea Senatului Universității din Craiova de a vă acorda înaltul titlu de *Doctor Honoris Causa*, ca semn de recunoaștere și prețuire a întregii dumneavoastră activități academice, dar și al sprijinului acordat studenților și profesorilor universității noastre.

Felicitări, domnule Profesor !

Prof. Univ. Dr. Ionel Bușe